

УДК: 378:37.011.3-051:7(045)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11\(29\)-838-849](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11(29)-838-849)

Артемьєва Інна Сергіївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, тел.: (098) 080-29-59, <https://orcid.org/0000-0003-3628-4802>

ПРОЄКТНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

Анотація. В сучасному світі явища глобалізації культурного та освітнього простору є інтегративними процесами, що містять у собі потенціал для розвитку освіти в Україні. Перспективами оновлення вищої освіти стають завдання всебічного навчання майбутнього вчителя, зокрема майбутнього вчителя мистецького профілю, який вміє проектувати власну професійну діяльність у різних економічних та соціальних ситуаціях, здатного виявляти шляхи та готового знайти рішення проблем незалежно від зовнішніх обставин, визначати індивідуальну стратегію професійного педагогічного мислення, діяльності та поведінки.

Проектна культура, будучи важливою складовою готовності майбутнього вчителя до здійснення професійної діяльності, має яскраво виражений творчий характер та зумовлює здатність молодого фахівця до педагогічної проблематизації, цілепокладання, проектування системи принципів, змісту, форм, методів здійснення освітнього процесу з подальшим рефлексивним аналізом та корекцією цієї спроектованої системи.

У статті представлено авторську інтерпретацію терміну «проектна культура майбутнього вчителя мистецького профілю» як професійно значущу якість особистості педагога, яка містить ціннісне ставлення до проектної діяльності, сформованість знань, умінь і навичок проектного характеру, прагнення до перетворення педагогічної дійсності та вдосконалення своїх проектних здібностей. Структуру проектної культури майбутнього вчителя мистецького профілю складають ціннісно-орієнтовний, практико-діяльнісний та особистісно-творчий компоненти. Ціннісно-орієнтовний компонент проектної культури містить систему цінностей, що регулюють професійну діяльність учителя мистецького профілю. Практико-діяльнісний компонент проектної культури передбачає володіння майбутнім учителем мистецького профілю системою способів реалізації проектної

діяльності. Особистісно-творчий компонент розкриває проектну культуру майбутнього вчителя мистецького профілю як нетривіальний спосіб реалізації індивідуальних особливостей людини, що дозволяють їй здійснювати творчу проектну діяльність, яка виявляється у варіативності, винахідливості, вмінні генерувати безліч ідей, сміливості, ініціативності, нетрадиційності рішень тощо. Становлення проектної культури майбутнього вчителя мистецького профілю передбачає розвиненість її змістовної структури, яка має відбуватися в процесі опанування ним основ проектної діяльності.

Ключові слова: культура, проектна культура, професійно-педагогічна культура, проект, проектування, майбутній вчитель мистецького профілю.

Artemieva Inna Serhiivna PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy, The state institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky», Odesa, tel.: (098) 080-29-59, <https://orcid.org/0000-0003-3628-4802>

PROJECT CULTURE OF THE FUTURE ART TEACHER: THE ESSENCE OF THE CONCEPT

Abstracts. In today's world, the phenomena of globalisation of the cultural and educational space are integrative processes that contain the potential for the development of education in Ukraine. The prospects for updating higher education are the tasks of comprehensive training of future teachers, in particular, future teachers of artistic profile, who are able to design their own professional activities in different economic and social situations, able to identify ways and ready to find solutions to problems regardless of external circumstances, to determine an individual strategy of professional pedagogical thinking, activity and behaviour.

Project culture, being an important component of a future teacher's readiness for professional activity, has a pronounced creative character and determines the ability of a young specialist to problematise pedagogically, set goals, design a system of principles, content, forms, methods of the educational process, followed by a reflective analysis and correction of this designed system.

The article presents the author's interpretation of the term «project culture of a future art teacher» as a professionally significant quality of a teacher's personality, which includes a value-based attitude to project activities, the formation of project knowledge, skills and abilities, the desire to transform pedagogical reality and improve their project abilities. The structure of the project

culture of a future art teacher consists of value-oriented, practical and active, and personal and creative components. The value-oriented component of the project culture contains a system of values that govern the professional activity of an art teacher. The practical-activity component of project culture implies that the future art teacher has a system of ways to implement project activities. The personal-creative component reveals the project culture of the future art teacher as a non-trivial way of implementing individual characteristics of a person that allow him or her to carry out creative project activities, which is manifested in variability, ingenuity, ability to generate many ideas, courage, initiative, unconventional solutions, etc. The formation of the project culture of a future art teacher involves the development of its content structure, which should take place in the process of mastering the basics of project activities.

Keywords: culture, project culture, professional and pedagogical culture, project, design, future art teacher.

Постановка проблеми. Зі зростання ролі освіти в сучасній соціально-економічній ситуації релевантними стає низка актуальних завдань, пов'язаних із цілеспрямованим проектуванням різних педагогічних об'єктів, від яких залежить модернізація освітнього процесу. Ключовим завданням апгрейду алапажної школи є пошук ефективних методик і технологій практико-орієнтованої спрямованості, що дозволяють формуватися та вдосконалюватися проєктній культурі особистості учня в контексті його життєвих інтересів та смислових завдань на всіх щаблях освітнього процесу. Безперечно, в цьому процесі провідна роль належить вчителю, який готовий до якісних змін у сфері своїй професійній діяльності, тобто поряд із традиційними функціями (навчання, виховання, допомога в розвитку, оцінка, робота з батьками тощо) він має реалізовувати таку принципово нову професійну функцію, як проєктувальна (прогнозування, проєктування та організація змістовної та процесуальної сторін освіти та соціокультурного середовища). В умовах оновленого концепту професійної діяльності вчителя, проблема формування його проєктної культури сьогодні перетворюється на загальнонаціональну педагогічну проблему, від вирішення якої залежить професійна компетентність учителя, результативність проєктної діяльності, ефективність шкільного освітнього процесу взагалі, виконання вимог стандартів нового покоління, що спрямовано не лише на формування знань, умінь і навичок, але й особистісних якостей, розвиненість яких допоможе школяру бути успішним у навчанні та в реальному житті.

Професія вчителя мистецького профілю не є винятком у контексті облігаторності сформованості в нього проєктної культури. Специфіка

професійної діяльності вчителя мистецького профілю являє собою єдиний мікс, який передбачає як викладання дизайну, так і образотворчого мистецтва. В галузі дизайну вчитель мистецького профілю знайомить учнів з історією різних видів дизайну та особливостями застосування його складових – кольору, шрифту, форми, композиції – при розробці проекту. Тому педагог має володіти знаннями щодо етапів проектування, мати розвинене композиційне мислення, володіти прийомами організації практичної колористичної діяльності та аналізу аналогів. У сфері образотворчого мистецтва вчитель навчає основам рисунка, живопису, декоративно-прикладного мистецтва, а також надає знання теорії та історії образотворчого мистецтва. Він повинен володіти основними художніми матеріалами в галузі графіки, скульптури, декоративно-прикладного мистецтва, складати графічні, мальовничі, декоративно-прикладні, дизайнерські композиції, різними техніками, прийомами та засобами зображення. Отже, вчитель мистецького профілю – це фахівець, який здатний та готовий самостійно розробляти та реалізовувати проект у художній та педагогічній діяльності, організовувати проектну діяльність школярів (за Н. Лупак [7]). Власне професія вчителя мистецького профілю вимагає засвоєння універсальних основ проектної діяльності, формування та розвитку проектної культури як професійно значущої якості особистості.

Майбутній учитель, зокрема мистецького профілю, – це суб'єкт освітнього процесу із власним усвідомленим професійним поглядом на педагогічну діяльність, творча особистість із широким спектром особистісних якостей та професійних компетентностей. Як суб'єкту освітнього процесу, майбутньому вчителю мистецького профілю необхідно володіти проектною культурою.

Процес формування проектної культури майбутнього вчителя мистецького профілю в ході його професійної підготовки в закладі вищої освіти імплікує визначення сутності цього поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науково-педагогічній літературі акумульована значна кількість досліджень присвячених розгляданню суті дефініції «проектна культура майбутнього вчителя». Вивчення змісту цього поняття охопило сферу наукових інтересів таких учених, як: Н. Бахмат, В. Козленко, О. Марущак, Л. Різник та ін. Разом з цим, понятійний апарат, який розкриває ессанс саме проектної культури майбутнього вчителя мистецького профілю, не став предметом зацікавленості вітчизняних науковців.

Мета статті полягає в розкритті сутності поняття «проектна культура майбутнього вчителя мистецького профілю».

Виклад основного матеріалу. Дедалі вагому роль у житті суспільства протягом останніх десятиліть відіграє проектування, як особливий вид теоретичної діяльності, що пов'язаний з побудовою нових знакових моделей та подальшим доказом ефективності побудованої моделі щодо досліджуваного об'єкта.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується як «всепоглинаюча проектність». Проектність стала визначальною стильовою рисою сучасного мислення, однією з найважливіших типологічних ознак сучасної культури фактично в усіх її основних проявах, пов'язаних із творчою діяльністю людини. В формах споживання та творчості незмінно присутній певний проектний копінг. Проектністю пронизані наука, мистецтво, освіта людини, що проявляється в його ставленні до світу, до соціального та предметного середовища.

На фоні такої «всепоглинаючої проектності» наприкінці 70-х років ХХ століття низка вчених Королівського коледжу мистецтв (А. Крос, Б. Арчер, Дж. Джонс та ін.) ввели поняття проектної культури як комплексного фактора, що містить знання, вміння, навички та досвід, накопичених людством у винахідницькій, перетворювальній та виконавчій діяльності.

Перш за все поняття проектна культура має відношення до особистості, оскільки лише окрема особистість є справжнім її носієм. Проектна культура особистості – це органічна єдність свідомості та практичної діяльності, що визначає творчу спрямованість та проектну активність особистості в процесі оволодіння науковим знанням (за Л. Бережною [2]).

У теперішній час феномен проектної культури, в якій реалізується мистецтво планування, винаходу, творення, виконання, рефлексивного аналізу та оцінки досягнутого, все більше привертає увагу дослідників та стає однією з найважливіших складових сучасної системи освіти. Інтеграція проектної культури в освітній процес сприяє підвищенню якості освіти (проектна культура є основою інноваційних перетворень, які забезпечують активізацію самопізнання, осмислення шляхів та можливостей власної самореалізації, самозміни особистості), підготовці конкурентноздатних фахівців (формування проектної культури в сучасного молодого фахівця є обов'язковою складовою професійної підготовки висококваліфікованого спеціаліста, затребуваного на ринку праці; крім того, проектна культура відповідає потребам формування нової якості людини ХХІ століття: вона практико-зорієнтована, культуроподібна та сприяє становленню соціальної зрілості молодого фахівця).

Своєчасність порушення питання формування проектної культури майбутнього вчителя, зокрема мистецького профілю, обумовлюється

низкою факторів, пов'язаних, з одного боку, з теоретичним станом шкільного гуманітарного знання, накопиченим досвідом розвиваючих педагогічних методик та технологій проектної діяльності, а з іншого – практикою суспільного розвитку, трансформацією соціальної реальності, динамічністю глобальних соціокультурних процесів, градієнтом пріоритетності виховання «людини культури».

Згідно дослідженню В. Козленко [5] існує досить багато топосів на користь облігаторності оволодіння проектною культурою майбутнім учителем. По-перше, проектування є різновидом проблемно-розвивального навчання; по-друге, проектування визначає новий, передовий, інноваційний габітус будь-якої освітньої установи; по-третє, проектування змінює тип мислення рефералів проекту, апроксимуючи їх до запитів XXI століття; по-четверте, проектування реалізує ініціативи особистісно-орієнтованої педагогіки; по-п'яте, проектування сприяє підвищенню конкурентного потенціалу на ринку праці самого вчителя.

В якості базису визначення сутності провідного терміну нашого дослідження було обрано наукову працю В. Козленка [6], яку він присвятив докладному вивченню сутності проектної культури майбутнього педагога. На його думку, через те, що підготовка майбутнього педагога визначається біпрофесійним характером, через те, що вона зорієнтована на підготовку фахівців за двома напрямками професійної діяльності: педагогічної та проектної (при цьому проектна діяльність спрямована на формування освітнього середовища в усіх його аспектах), для інтерпретування змісту терміна «проектна культура майбутнього педагога» конструктивним є вивчення таких дефініцій, як «культура», «проектна культура педагога» та «професійно-педагогічна культура педагога». Простежимо процес теоретизування вітчизняного науковця Володимира Козленка.

Термін «культура» походить від латинського – «*cultura*», та протягом свого функціонування в період класичної античності мало різні тлумачення, як-от: «вирощування», «зрощування», «догляд», «обробка», «покращення», «створення», «формування» та ін. Надалі дефініція «культура» розпочало вживатися в більш узагальненому значенні. На сучасному етапі культура в різних її проявах є об'єктом і предметом дослідження багатьох наук, тому зараз налічують майже 300 її визначень [11].

В. Козленко [6] встановлено, що в сучасній літературі існує три підходи щодо інтерпретування сутності поняття «культура», в яких вона висвітлюється з таких позицій, як-от:

1. Сукупність матеріальних і моральних цінностей, які створюються людиною в процесі її життєдіяльності. Це система історично сформованих знань, ідей і соціальних норм, що відображають

активну діяльність людей і спрямованих на врегулювання суспільних відносин. Культура в цьому аспекті постає як система цінностей, за допомогою яких суспільство інтегрується та підтримує функціонування та взаємозв'язок своїх інститутів.

2. Специфічний спосіб людської діяльності. В цьому контексті культура сприймається як засіб реалізації творчих зусиль і здібностей людини в конкретній діяльності, що здійснюється з погляду суспільної значущості.

3. Процес творчої самореалізації сутнісних сил особистості. В межах цього підходу культура розглядається як сукупність людських якостей, які визначають сутнісні сили людини, міру її розвитку як суб'єкта творчої діяльності. Людська діяльність у такому разі оцінюється з погляду того, як і наскільки вона сприяє розвитку, вдосконаленню та самореалізації людини [6].

Також, у своєму дослідженні В. Козленко [6] відзначає, що суттєве значення для визначення проєктної культури педагога має третій підхід. Інакше кажучи, згідно позиції вченого, проєктну культуру педагога доцільно розглядати як процес його самореалізації, тобто як одну зі складових професійно-педагогічної культури.

Науковий погляд В. Козленка легітимує розгляд ключового поняття нашого дослідження «проєктна культура майбутнього вчителя мистецького профілю» через інваріантність таких термінів, як «професійно-педагогічна культура вчителя» та «проєктна культура вчителя».

Зміст терміну «професійно-педагогічна культура вчителя» вивчається такими ученими, як: Ж. Даюк [3], Т. Зарічна [4], Р. Михайлишин [9], С. Ніколаєнко [10], І. Пальшкова [12], Л. Різник [13], О. Філоненко [14] та ін.

Р. Михайлишин [9] розглядає професійно-педагогічну культуру вчителя як його кумулятивну якість особистості, критерій та метод адепції культуротворчого досвіду людства та його вдосконалення в процесі професійної діяльності. На думку автора, професійно-педагогічна культура є гармонійним поєднанням високого рівня професіоналізму та особистісних якостей педагога.

З позиції І. Пальшкової [12] професійно-педагогічна культура вчителя є рівнем його особистісно-професійного розвитку, унікальним принципом діяльності та поведінки, який сприяє розвитку та самовдосконаленню, звільненню від контрпродуктивного особистісного досвіду, шаблонів у діяльності та спілкуванні. Як зазначає вчена, сформована професійно-педагогічна культура забезпечує професійне розв'язання проблемних ситуацій, передбачення результатів педагогічного впливу, гарантує рефлексивне розуміння, сприяє мобілізації ресурсів особистісного

зростання, робить можливим допінг конфліктних ситуацій, що виникають під час виконання професійної діяльності.

На думку О. Філоненко [14], професійно-педагогічна культура є специфічним утворенням, унітарним поєднанням педагогічних цінностей, які мають між собою певні зв'язки і відношення, що розвиваються, втілюються та апгрейдуються в різних видах професійно-педагогічної діяльності й спілкування, детермінуючи їх характер і рівень.

За Ж. Даюк [3] професійно-педагогічна культура вчителя – це клаузне особистісне новоутворення, специфічність якого детермінує компіляцію професійних якостей, що відображають психолого-педагогічну готовність до професійної діяльності.

Такими науковцями, як: Т. Зарічна [4], С. Ніколаєнко [10], Л. Різник [13] та ін., професійно-педагогічна культура інтерпретується як системне утворення, що складається з низки компонентів, має парафернальну структуру, селективно взаємодіє з навколишнім середовищем і володіє об'єднувальними рисами цілого.

Разом з тим Л. Різник [13] виокремлює такі компоненти професійно-педагогічної культури вчителя, як: аксіологічний, технологічний та особистісно-творчий. Згідно дослідженню Л. Різник, аксіологічний компонент професійно-педагогічної культури складається з континууму педагогічних цінностей, які є загальноприйнятими на сучасному етапі розвитку освіти. Технологічний компонент – характеризується як спосіб професійної діяльності, що забезпечує розв'язання різноманітних професійних завдань. Особистісно-творчий компонент професійно-педагогічної культури відбиває агоністику особистості педагога (ініціатива, індивідуальна свобода, самостійність і відповідальність, незалежність суджень тощо) [13].

Узагальнюючи зазначене вище можна зазначити, що в науково-педагогічній літературі під професійно-педагогічною культурою розуміється своєрідний спосіб професійної діяльності педагога (вчителя), що дозволяє йому реалізувати свій творчий потенціал, і водночас являючи собою цінність, що має своє ядро, яке проявляється в формі відповідних професійних норм, орієнтирів, стандартів та системи професійних якостей.

Науковці Н. Бахмат [1], Л. Бережна [2], В. Козленко [6], О. Марущак [8] та інші присвятили свої дослідження розкриттю сутності поняття «проектна культура вчителя».

Відтак, Л. Бережна [2] в своєму дослідженні проектну культуру вчителя розглядає як елемент його професійної культури, комплексність проектних засобів інноваційної трансформації педагогічної об'єктивної реальності, базуючись на антиципації, плануванні, дизайнуванні педагогічних явищ, процесів і систем.

На думку В. Козленка [6], проектна культура педагога – це кластер цінностей, поглядів, підходів, умінь та його ставлення до проектної діяльності під час організації освітнього процесу. Згідно позиції дослідника, сутність цього концепту полягає в застосуванні педагогом у професійній діяльності сукупності проектних способів перетворення педагогічної дійсності в поєднанні з їх нормативним змістом та ціннісним змістом.

О. Марущак [8] проектну культуру вчителя визначає як якісне інтегральне професійно-особистісне утворення, становлення якого відбувається під час виконання проектів.

Вивчення наукової праці Н. Бахмат [1] довело, що вчена проектну культуру вчителя тлумачить як сформованість в нього вміння створювати, обирати та використовувати інноваційні засоби навчання, реалізовувати інноваційні методики в процесі здійснення проектної діяльності.

Резюмування представленого вище, надало нам змогу визначити субстанціональні риси проектної культури вчителя:

- проектна культура є складовою частиною професійної культури вчителя;
- проектна культура безпосередньо пов'язана з активною діяльністю, що реалізується в проектних способах перетворення педагогічної дійсності (прогнозування, планування, конструювання, моделювання тощо);
- проектна культура є характеристичною особливістю особистості вчителя, яка визначає її здатність до здійснення професійної діяльності;
- проектна культура являє собою систему цінностей, що сприяє навігуванню вчителя в просторі проектної діяльності.

Вивчаючи генеральне поняття нашого дослідження як складний феномен, через еккаунтинг базисних категорій «професійно-педагогічна культура вчителя» та «проектна культура вчителя», *проектну культуру майбутнього вчителя мистецького профілю* розглядаємо як професійно значущу якість особистості педагога, яка містить ціннісне ставлення до проектної діяльності, сформованість знань, умінь і навичок проектного характеру, прагнення до перетворення педагогічної дійсності та вдосконалення своїх проектних здібностей. Репрезентоване розуміння феномена дозволяє розглянути зміст досліджуваного поняття у вигляді сукупності трьох взаємопов'язаних та взаємозумовлених компонентів, а саме: ціннісно-орієнтовного, практико-діяльнісного та особистісно-творчого. Відтак, *ціннісно-орієнтовний компонент проектної культури* містить систему цінностей, що регулюють професійну діяльність. У процесі професійної підготовки майбутнього вчителя мистецького профілю до

проектної діяльності ціннісно-орієнтовний компонент виконує функцію засвоєння загальнозначущих та професійних цінностей, є освітнім орієнтиром у процесі формування світоглядних позицій, ідеалів, норм. *Практико-діяльнісний компонент проектної культури* деанонімізує володіння системою способів реалізації проектної діяльності. Для майбутнього вчителя мистецького профілю важливим є опанування такими проектними діями, як: планування, генерація ідей, реалізація замисленого, прогнозування, художнє та навчальне проектування. Акме окресленої системи в майбутнього вчителя, яка складає основу його предметної діяльності, є одним із показників рівня його професійно-педагогічної культури взагалі. *Особистісно-творчий компонент* розкриває проектну культуру майбутнього вчителя мистецького профілю як нетривіальний спосіб реалізації індивідуальних особливостей людини, що дозволяють їй здійснювати творчу проектну діяльність, яка виявляється у варіативності, винахідливості, вмінні генерувати безліч ідей, сміливості, ініціативності, нетрадиційності рішень тощо. Сформованість проектної культури презюмує розвиненість її компонентів, яка має відбуватися в процесі навчання проектної діяльності. Саме проектній діяльності студента притаманний педагогічний потенціал, оскільки, будучи комплексною роботою, паралельно із створенням проекту вона забезпечує засвоєння здобувачами вищої освіти нових знань, формування нових уявлень, появу нових смислів.

Висновки. В дослідженні представлено основи проектної та професійно-педагогічної культури вчителя, що послуговували підґрунтям для визначення суті поняття «проектна культура майбутнього вчителя мистецького профілю». Проектна культура майбутнього вчителя окресленого спрямування розглядається як професійно значуща якість особистості педагога, становлення якої має здійснюватися через формування її ціннісно-орієнтовного, практико-діялісного та особистісно-творчого компонентів у ході ознайомлення із сутністю проектної діяльності в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя мистецького профілю.

Перспектива подальших розвідок полягає у встановленні умов ефективного розвитку проектної культури майбутнього вчителя мистецького профілю в ході оволодіння ним основами проектної діяльності.

Література:

1. Бахмат Н. В. Проектна культура майбутніх педагогів : ефективність використання електронних ресурсів // Наукові записки. Сер.: Педагогічні науки. 2024. Вип. 213. С. 417–423.
2. Бережна Л. Проектна культура як основний спосіб реалізації інноваційної педагогічної діяльності. URL : http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_3/2.pdf (дата звернення: 26.10.2024).

3. Даюк Ж. Ю., Цюлюпа Н. Л., Заходякін О. В. Професійно-педагогічна культура в контексті підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва // Академічні студії. Сер.: Педагогіка. 2023. № 1. С. 16–21.

4. Зарічна Т. П., Райкова Т. С. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посіб. для практ. роботи магістрантів спеціальності 8.12020101 «Фармація». Запоріжжя : ЗДМУ, 2016. 122 с.

5. Козленко В. Г. Метод проектів в освіті і суть поняття «проектна організація освітнього процесу» // Інноваційна педагогіка. 2023. Т. 1, Вип. 63. С. 173–176.

6. Козленко В. Г. Формування проектної культури майбутніх педагогів в умовах глобалізаційних процесів // Наукові записки. Сер.: Педагогічні науки. 2023. № 210. С. 254–258.

7. Лупак Н. М. Сучасні вимоги до вчителя мистецтва // Мистецтво та освіта. 2020. № 3(97). С. 2–6.

8. Марущак О. В., Луп'як Д. М. Формування проектної культури майбутнього вчителя технологій // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Сер. 5: Педагогічні науки : реалії та перспективи.. 2015. Вип. 51. С. 174–179.

9. Михайлишин Р. Професійно-педагогічна культура учителів початкових класів // Вісник Львівського університету. Сер.: Педагогіка. 2012. № 28. С. 25–34.

10. Ніколаєнко С. Проблема структури професійно-педагогічної культури вчителя // Збірник наукових праць. 2013. Вип. 4. С. 277–285.

11. Олексюк М. П. Формування дизайнерської культури майбутніх учителів трудового навчання та технологій у процесі роботи над дизайнерськими проектами // Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Сер.: Педагогіка. 2019. Вип. 19. С. 105–110.

12. Пальшкова І. О. Формування професійно-педагогічної культури майбутніх учителів початкової школи: практико-орієнтовний підхід. URL : https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/23/visnuk_5.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

13. Різник Л. Окремі аспекти формування професійної культури майбутніх соціальних педагогів. URL : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/87> (дата звернення: 28.10.2024).

14. Філоненко О. В. Формування професійно-педагогічної культури майбутніх викладачів // Наукові записки. Сер.: «Педагогічні науки. 2022. Вип. 206. С. 81–86.

References:

1. Bakhmat, N.V. (2024). Proiektna kultura maibutnix pedahohiv : efektyvnist vykorystannia elektronnykh resursiv [Project Culture of Future Teachers: Effective Use of Electronic Resources]. *Naukovi zapysky. Ser.: Pedahohichni nauky – Scientific notes. Ser.: Pedagogical Sciences, 213*, 417–423 [in Ukrainian].

2. Berezhna, L. Proiektna kultura yak osnovnyi sposib realizatsii innovatsiinoi pedahohichnoi diialnosti [Project culture as the main way to implement of innovative pedagogical activity] URL : http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_3/2.pdf (data zvernennia: 26.10.2024) [in Ukrainian].

3. Daiuk, Zh.Yu., Tsiuliupa, N.L., & Zakhodiakin, O.V. (2023). Profesiino-pedahohichna kultura v konteksti pidhotovky maibutnoho fakhivtsia muzychnoho mystetstva [Professional and pedagogical culture in the context of training a future specialist in musical art]. *Akademichni studii. Ser.: Pedahohika – Academic studies. Ser.: Pedagogy, 1*. 16–21[in Ukrainian].

4. Zarichna, T.P., & Raikova T.S. (2016). Pedahohika vyshchoi shkoly [Higher education pedagogy]. Zaporizhzhia : ZDMU [in Ukrainian].

5. Kozlenko, V.H. (2023). Metod proiektiv v osviti i sut poniattia «proiektna orhanizatsiia osvithnoho protsesu» [The project method in education and the essence of the concept of 'project-based organisation of the educational process']. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 1(63). 173–176 [in Ukrainian].

6. Kozlenko, V.H. (2023). Formuvannia proiektnoi kultury maibutnikh pedahohiv v umovakh hlobalizatsiinykh protsesiv [Formation of project culture of future teachers in the context of globalisation processes]. *Naukovi zapysky. Ser.: Pedahohichni nauky – Scientific notes. Ser.: Pedagogical Sciences*, 210. 254–258 [in Ukrainian].

7. Lupak, N.M. (2020). Suchasni vymohy do vchytelia mystetstva [Modern requirements for an art teacher]. *Mystetstvo ta osvita – Art and education*, 3(97). 2–6 [in Ukrainian].

8. Marushchak, O.V., & Lupiak, D.M. (2015). Formuvannia proiektnoi kultury maibutnoho vchytelia tekhnolohii [Formation of the project culture of the future technology teacher]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Ser. 5: Pedahohichni nauky : realii ta perspektyvy – Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Ser. 5: Pedagogical Sciences: Realities and Prospects*, 51. 174–179 [in Ukrainian].

9. Mykhailyshyn, R. (2012). Profesiino – pedahohichna kultura uchyteliv pochatkovykh klasiv [Professional and Pedagogical Culture of Primary School Teachers]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser.: Pedahohika – Lviv University Bulletin. Ser.: Pedagogy*, 28. 25–34 [in Ukrainian].

10. Nikolaienko, S. (2013). Problema struktury profesiino-pedahohichnoi kultury vchytelia [The Problem of the Structure of the Teacher's Professional and Pedagogical Culture]. *Zbirnyk naukovykh prats – Collection of Scientific Papers*, 4. 277–285 [in Ukrainian].

11. Oleksiuk, M.P. (2019). Formuvannia dyzainerskoi kultury maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia ta tekhnolohii u protsesi roboty nad dyzainerskymy proektamy [Formation of Design Culture of Future Labour Education and Technology Teachers in the Process of Working on Design Projects]. *Naukovyi visnyk Kremenetskoi oblasnoi humanitarno-pedahohichnoi akademii im. Tarasa Shevchenka. Ser.: Pedahohika – Scientific Bulletin of Kremenets Regional Taras Shevchenko Humanitarian and Pedagogical Academy. Ser.: Pedagogy*, 19. 105–110 [in Ukrainian].

12. Palshkova, I.O. Formuvannia profesiino-pedahohichnoi kultury maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly : praktyko-oriientovnyi pidkhid [Formation of Professional and Pedagogical Culture of Future Primary School Teachers : A Practice-Oriented Approach]. URL : https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/23/visnuk_5.pdf (data zvernennia: 28.10.2024) [in Ukrainian].

13. Riznyk, L. Okremi aspekty formuvannia profesiinoi kultury maibutnikh sotsialnykh pedahohiv [Some aspects of forming the professional culture of future social workers]. URL : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/87> (data zvernennia: 28.10.2024) [in Ukrainian].

14. Filonenko, O.V. (2022). Formuvannia profesiino-pedahohichnoi kultury maibutnikh vykladachiv [Formation of professional and pedagogical culture of future teachers]. *Naukovi zapysky. Ser.: Pedahohichni nauky – Scientific Notes. Ser.: Pedagogical Sciences*, 206. 81–86 [in Ukrainian].